

KULTÚRA || HÍRLEVÉL || 54.
2023. SZEPTEMBER 29.

Széles Tamás nagykövet
Los Angeles-i magyar főkonzul

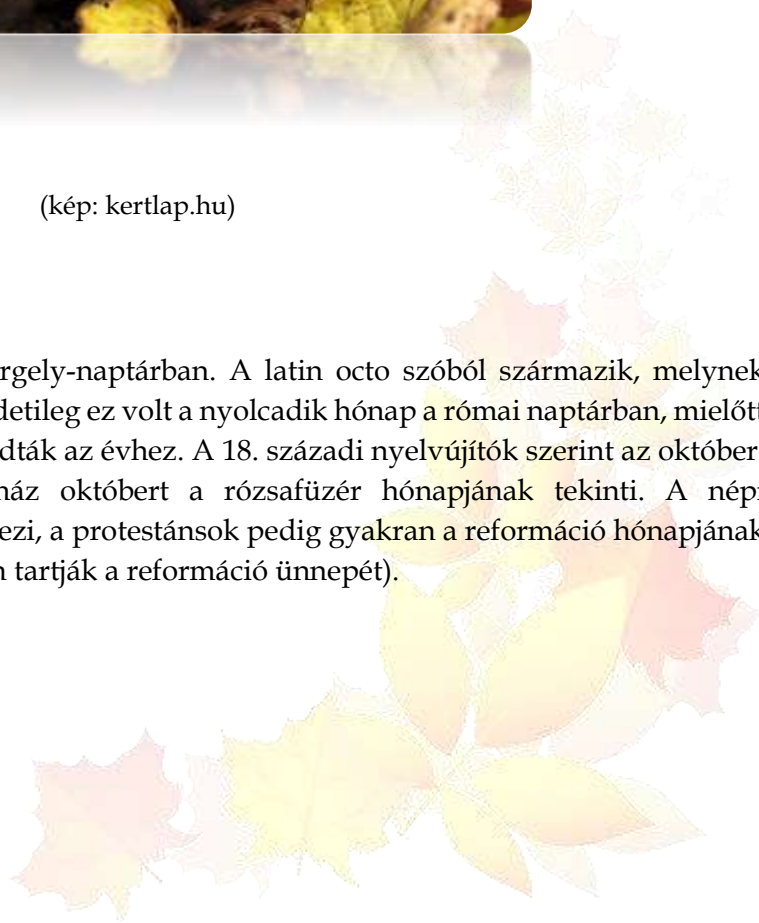
„Jön immár az ismerős
Szél lábú deres ősz.
Sepreget, kotorász,
Meg-megáll, lombot ráz.
Lombot ráz, diót ver,
Krumplit ás, szüretel.
Sóhajtoz nagyokat,
S harapja, kurtítja a hosszú napokat.”
(Kányádi Sándor: Jön az ősz)

(kép: kertlap.hu)

Október az év tizedik hónapja a Gergely-naptárban. A latin octo szóból származik, melynek jelentése nyolc – utalva arra, hogy eredetileg ez volt a nyolcadik hónap a római naptárban, mielőtt a január és február hónapokat hozzáadták az évhez. A 18. századi nyelvújítók szerint az október: mustonos. A római katolikus egyház októbert a rózsafüzér hónapjának tekinti. A népi kalendárium Mindszent havának nevezi, a protestánsok pedig gyakran a reformáció hónapjának (mivel Magyarországon október 31-én tartják a reformáció ünnepét).

(forrás: wikipedia)

Az európai népek körében az október - hasonlóan a szeptemberhez - elsősorban a betakarítás, a szüret időszaka, de számos egyéb mezőgazdasági tevékenységre is ilyenkor kerítenek sort. Ekkor van az őszi vetés ideje is. E hónap ünnepei a márciusi jeles napok tükörképei. Tehát a halász, a hajós márciusban vízre tolt hajóját ekkor vontatta partra, a földműves a márciusban elővett s az egész nyáron és ősszel használt szerszámaikat most tette el, a katona a harcban használt fegyvereit most olajozta be.

Nálunk régen az októbert Mindszent havaként vagy Őszhóként ismerték. Az évnek ebben a szakában a Csízio meglehetősen engedékeny volt: elődeink szabadon ehettek, ihattak minden kedvükre valót, különösen sülteket, borokat, mustot, kecsketejet és juhtejet. Számos népszokás, hiedelem kapcsolódik a betakarítás, a szüret hónapjára.

(forrás: vaskarika.hu)

A Debrecen Televízió 2013-ban sorozatot készített az évkör hónapjairól. Az októberit itt nézhetik meg:

<https://www.youtube.com/watch?v=WocU1SPT5Ak&t=446s>

És még néhány nézni-hallgatni való:

<https://www.youtube.com/watch?v=xtlmAFaqepM>
<https://www.youtube.com/watch?v=hIg59okWSeo>
https://www.youtube.com/watch?v=YQ3o_cL2BWk
https://www.youtube.com/watch?v=_Mu64oRe2ho
<https://www.youtube.com/watch?v=x1zdChmdCnM>
<https://www.youtube.com/watch?v=psrT9b3FjmA>
<https://www.youtube.com/watch?v=mbG3PNtSA6U>
<https://www.youtube.com/watch?v=Tu2nIIVZasg>

Aradi Vértanúk Emléknapja

„A vész kitört. Vérfagylaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Emberszívekben dúltak lábai.
Lélekzetétől meghervadt az élet,
A szellemek világa kialutt, ”
(Vörösmarty: Előszó)

1849. október 6-án végezték ki Aradon a magyar szabadságharc tizenhárom honvédtábornokát, Pesten pedig Batthyány Lajos grófot, az első magyar felelős kormány miniszterelnökét. Ezzel mindörökre példát adtak arról, hogy minden erőnkkel ki kell állnunk Magyarországért, a magyar nemzetért, a nemzeti szuverenitásunkért, amiért évszázadokon keresztül mindig meg kellett küzdeni.

(kép: ng.24.hu)

Az aradi vértanúk a szabadságharc kezdetén aktív vagy kilépett császári tisztok voltak, a szabadságharc végén a honvéd hadseregben közülük egy altábornagyi, tizenegy vezérőrnagyi és egy ezredesi rangot viselt. Az 1848-49-es szabadságharcban játszott szerepük miatti megtorlással az osztrákok példát akartak statuálni. 1849. október 6-án reggel fél hatkor dördültek el a puskák. Lázár Vilmos főtiszt (ezredes), Dessewffy Arisztid tábornok, Kiss Ernő tábornok és Schweidel József tábornok álltak sorban egymás mellett, velük szemben 12 katona töltött fegyverrel, parancsnokuk intésére pedig tüzet nyitottak. Reggel hat óra után következtek a kötél általi kivégzések. Így lelték halálukat kivégzésük sorrendjében: Lovag Poeltenberg Ernő tábornok, Török Ignác tábornok, Lahner György tábornok, Knezić Károly tábornok, Nagysándor József tábornok, Gróf Leiningen-Westerburg Károly tábornok, Aulich Lajos tábornok, Damjanich János

tábornok, Gróf Vécsey Károly tábornok. Szintén október 6-án végezték ki Pesten az első felelős magyar miniszterelnököt, Batthyány Lajost.

(kép: honvedelem.hu)

Bár az Aradon kivégzett honvédtisztek száma tizenhat, a nemzeti emlékezet mégis elsősorban az ezen a napon kivégzett tizenhárom tisztet tartja számon. Az első aradi vértanúként Ormai Norbert honvéd ezredest, a honvéd vadászrezdek parancsnokát szokás nevezni, akit 1849. augusztus 22-én végeztek ki az aradi vésztőhelyen. 1849. október 25-én Kazinczy Lajos honvéd ezredest, Kazinczy Ferenc fiát végezték ki – ő a tizenötödik –, majd 1850. február 19-én Ludwig Hauk alezredest tizenhatodik vértanúként. Lenkey János honvéd vezérőrnagy szintén az aradi várbörtönben halt meg: őt azért nem végezték ki, mert a börtönben megtévelyodott.

(kép: budaihonvedek.hu)

A szabadságharc azonban nem volt hiábavaló küzdelem. A forradalom előtti állapotokat többé már nem lehetett visszaállítani és a bukás ellenére a nemzetben nemcsak tovább élt, de tovább is erősödött a szabadság és a függetlenség eszméje. Az ország pedig, bár hatalmas véráldozatok árán és a nemzeti önrendelkezéstől megfosztva, de elindult a polgári fejlődés útján. A

szabadságharc megerősítette a nemzeti összetartozást. A Magyar Kormány 2001. november 24-én nemzeti gyásznappá nyilvánította október 6-át. Ezen a napon az állami lobogót félárbocra eresztik, a középületekre kitűzik a gyászlobogót, országszerte megemlékezéseket tartanak.

(forrás: hirtukor.hu)

Assisi Szent Ferenc

Október 4-e szentje, Assisi Szent Ferenc, minden idők egyik legnépszerűbb szentje, már életében legendák születtek róla, alakja számos képzőművészt, zeneszerzőt, író, filmrendezőt ihletett meg. XVI. Benedek pápa az „életszentség óriásának” nevezte.

(kép: korkep.sk)

Ferenc az 1180-as évek elején született Assisiben. Fiatalemberként egy hadjárat során megsebesült, s foglyul ejtették. Szabadulása után visszatért szülővárosába, és fokozatosan felhagyott a nagyvilági élettel. Az elbeszélések szerint megtérését egy leprással történt találkozása, valamint a San Damiano-templomban átélt misztikus élménye befolyásolta, amikor Krisztus háromszor így szólt hozzá a keresztről: „Ferenc, menj, és javítsd meg omladozó házamat!”

1208-ig remeteként élt, majd egyre többen csatlakoztak hozzá. Ő azonban nem mert a saját elgondolása szerint életszabályt adni társainak, ezért valamennyien a Szent Miklós-templomba mentek, ahol az oltáron ki volt téve az evangéliumskönyv. Ferenc találomra felütötte a könyvet, és erre a helyre talált: „*Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid van, és oszd szét a szegények között!*” (Máté 19,12). Ekkor felkiáltott: „*Testvérek! Ez a mi életünk! Ez a mi regulánk! Menjetek hát, és tegyétek meg, amit hallottatok!*” Mindez 1209. április 15-én történt. Ez a nap a ferences rend születésnapja.

Néhány év alatt a testvérek száma elérte az ötezret. Ferenc Rómába ment, és III. Ince pápa jóváhagyását kérte életformájukra. A legenda szerint III. Ince pápa álmot látott: látta, hogy a lateráni bazilika összedőlni készül, de egy jelentéktelen kis szerzetes a templom mellé áll, s miközben ő maga egyre nagyobb lesz, a vállával megtámasztja az épületet. Néhány nappal később megjelent Ferenc társaival a pápa előtt. Ekkor hangzott el a felismerés: „*Valóban ez az a szerzetes, aki Isten egyházát megtámasztotta, és megmentette a pusztulástól!*”

(kép: magyarkurir.hu)

A rend tagjainak száma tovább növekedett. Mikor Assisi egyik nemesi családjának fiatal leánya, Klára is Ferenc követői közé állt, megszületett a ferences közösség női ága, a klarisszák rendje. 1226. október 3-án a Porciunkulában hunyt el. Alig két évvel később IX. Gergely pápa a szentek sorába iktatta. Ünnepe azonnal felvették a római naptárba, október 4-i dátummal. 1979-ben II. János Pál pápa az ökológiával foglalkozók védőszentjévé nyilvánította Szent Ferencet.

(forrás: magyarkurir.hu)

Franco Zeffirelli, a híres olasz rendező 1972-ben csodálatos filmet készített Assisi Szent Ferenc megtéréséről. A több mint 50 éves alkotást itt tekinthetik meg:

<https://videa.hu/videok/film-animacio/napfiver-holdnover-1972-franco-zeffirelli-YlfJIMGabfTz5sZH>

Donovan gyönyörű szép címadó dalát pedig itt:

<https://www.youtube.com/watch?v=QQ80Zj3Oqkc>

Az állatok világnapja

(kép: zooplus.hu)

„Jött a macska, jött a lépcsőn,
nyújtózkodva szélesen,
karcsú mancsát majd kinyújtva,
majd behúzva kényesen,
mint a tigris, mint a hattyú
imbolyogva és puhán,
bombafojtó homokdombra
pincelépcső oldalán.
Hogy felért, a fénybe nézett
fintorogva – lent aludt,
aztán elnyúlt a homokban,
s szép volt, mint egy drága muff.

Macska, macska, állatocska,
gyermekecske, csillagocska,
lágypihéjű őszi pitypang,
bőruhájú mályva csokra,
könnyű szélben öntudatban
borzolódnak, szenderegve,
mint növény, vagy régi szobrok
napsugáros szent berekben,
macska-isten, macska-álom
könnyű keccsel, pöttyös hassal,
bombafojtó homokdombra
csak egy percre vígy magaddal!”

(Nemes Nagy Ágnes: Macska)

Az Állatok Világnapját minden évben október 4-én, Ferenc napján ünnepeljük. A nap az állatok jogainak és jólétének nemzetközi ünnepe, mely világszerte egyesíti azokat az embereket, akik az állatokkal szembeni jobb bánásmód mellett emelnek szót. Ez a nap nem csak a házasított állatokról szól, hanem a vadállatokról, a veszélyeztetett fajokról, valamint azokról, akiket a környezeti pusztítás, vagy a védelem hiánya fenyeget.

(kép: ujpestihirmondo.hu)

Az Állatok Világnapja 1925-ben indult útjára Németországból. Az ötlet Heinrich Zimmermann, a „Mensch und Hund” vagyis az „Ember és Kutya” német állatbarát magazin szerzőjének és kiadójának nevéhez fűződik. Az első világnapi rendezvényt 1925. március 24-ére szervezte Németországba, a berlini Sport Palotába, azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet az állatok jólétének jobbítására, valamint az emberi tudatosság fontosságára. Az eredeti tervek szerint október 4-ét tűzték ki dátumként, de a Sport Palota más rendezvény számára volt lefoglalva. A következő három évben az eseményt márciusi dátummal rendezték, végül 1929-ben sikerült az eredeti tervek szerinti október 4-én megünnepelni, tisztelegésként Assisi Szent Ferenc, az állatok védőszentje előtt.

(kép: wfa.org)

Zimmermann minden évben fáradhatatlanul dolgozott a világnap népszerűsítésén, de kezdetben csak Németországban, Ausztriában, Svájcban és Csehszlovákiában ünnepelték. Végül 1931 májusában a Firenzében megrendezett Nemzetközi Állatvédelmi Konferencián egyhangú szavazással elfogadták, és határozatban rögzítették Zimmermann javaslatát, és az Állatok Világnapja hivatalosan is nemzetközi ünnep lett. A világnapnak 90 nagykövete van több mint 70 országban, Andorrától, Ausztrálián át az Egyesült Államokig és Zimbabwe-ig.

(kép: vg.hu)

Az Állatok világnapja felhívja a figyelmet állatvilágunk szépségeire, annak fontosságára, az emberek és az állatok közötti harmóniára és az együttélés szabályaira. Ez a világnap egy egész évre szóló üzenet, mely Földünk élőlényeinek védelmére, a természet tisztelésére int minden embert.

(forrás: Wikipédia)

<https://www.youtube.com/watch?v=FUsGZcg9iV8>

<https://www.youtube.com/watch?v=H8JuhucG4I4>

<https://www.youtube.com/watch?v=ncrM9JQoqo4>

Őszi kirándulás ajánló: Dobogókő

A vulkanikus eredetű kiemelkedés Pilisszentkereszt központjától északra, Budapest és Esztergom között nagyjából félúton helyezkedik el. A Visegrádi-hegység legmagasabb hegye, tengerszint feletti magassága 700 méter. A hegy tetejéről kiváló kilátás nyílik a Dunakanyarra, sőt, tiszta időben igen távoli hegyek is kivehetők (például Mátra, Magas-Tátra). Dél felé lankásan

emelkedik, észak felé viszont meredek sziklafalak és az ezekbe vágódott völgyek vezetnek a Duna felé.

(kép: ilovedunakanyar.hu)

(kép: dobogoko.org)

A hegycsúcson húzódik Komárom-Esztergom vármegye (Dömös) és Pest vármegye (Pilisszentkereszt) határa. Az 1800-as évek végén kezdték kijelölni a környék turista jelzéseit. 1898-ban adták át a fából készült turistaházat, majd 1906-ban a kőépületet is. Ezután számos üdülöhely épült a csúcs közelében, így nem csak turista célpont, hanem népszerű pihenőhellyé vált. Dobogókőn halad keresztül az Országos Kéktúra és a Mária út, a Magyar Zarándokút. A gyalogos túrázás mellett a síelés is nagy múltra tekint vissza. Magyarország legelső sípályáját 1923-ban alakították ki Dobogókőn. A Budapesthez legközelebb eső síközpontban jelenleg két pályával és egy 635 méter hosszú tányéros felvonóval várják a síelni vágyókat.

(kép: csodalatosmagyarorszag.hu)

Dobogókőről több turistaútvonalat is bejárhatunk, mivel közvetlen környezete bővelkedik látnivalókban, mint például a Rám-szakadék, a Thirring-szikla, a Ferenczy-szikla, a Zsivány-sziklák, a Vadálló-kövek, a Prédikálószek vagy a Pilisszentkereszti-szurdok. A Rám-szakadék

Dobogókő és Dömös között, mintegy 1 kilométer hosszan húzódik. Lenyűgöző természeti szépsége miatt a térség legismertebb kirándulóhelyei közé tartozik. Maga a Rám-szakadék vulkáni eredetű, észak-déli irányban futó szurdokvölgy. A szakadék összeszűkülő sziklafalai néha merőlegesek, de vannak befelé dőlő falai is. Mélység több helyen meghaladja a 35 métert, míg szélessége helyenként a három métert sem éri el.

(forrás: országjáró.net)

Csabai kolbász

A Csabai kolbász születésének története nem teljesen egyértelmű, mivel nem egy gyártóhoz kötődik, hanem - tradicionális házi termék lévén - generációk alatt fejlődött ki. A Csabai kolbász történetét, készítési módját Dedinszky Gyula tanulmánya örökölte meg. A kolbász eredetét vizsgálva megállapítja, hogy a régi iratokban „kolbaz”, „colbaz”, „kóbász”, „kalbász” néven előforduló étel 600-700 éves múltra tekint vissza.

(kép:www.nak.hu)

A Csatbai kolbász nevével a szakirodalomban az 1900-as évektől kezdve találkozhatunk, mivel a mai értelemben vett Csatbai kolbász készítését a 19. század utolsó évtizedeiben kezdték el csabai szlovák családok. Addig ugyanis a sertéstartás nem játszott meghatározó szerepet a gazdálkodásban. A viszonylag kis súlyban levágott sertések húsát, szalonnáját füstöléssel tartósították, és a gazdasági év során elfogyasztották. A háztartásokban zömmel zsírsertéseket tartottak, csak az első világháború előtt került nagyobb számban a csabai ólakba a hússertés, amely már elegendő húst adott a kolbászkészítéshez. A táplálkozási szokások változásával az első világháború után lendült fel a kolbászkészítés, virágkorát az 1930-as években élte. A Békéscsaba

monográfia 1930-ban már ismerteti a kolbász készítését. A Békés vármegye című monográfia 1936-ban arról írt, hogy Békéscsaba hírnevét a város húsfeldolgozó iparának köszönheti. A Csabai kolbász hamarosan jól ismert lett a megyében, Magyarországon, később számos külföldi országában keresték, vásárolták, dicsérték és azóta is szeretik.

(kép: torzsasztal.com)

A Csabai kolbász egyediségét a bőségesen, ám jó ízléssel adagolt, kiváló minőségű, hazai termesztésű fűszerpaprika adja. Sehol ennyi paprikát nem tesznek bele. Íze jellegzetes, zamatos, harmonikus „csabai kolbász-íz”, melyben a többi fűszer mellett a paprika aromája és csípőssége dominál. A paprika használata a bors helyett a napóleoni kontinentális zárlat idején nyert teret az ételek ízesítésében, mivel az előbbi fűszer nem juthatott be Európába.

(kép: bekescsaba.hu)

A Csabai kolbász nem szalámi. Készítése élő néphagyomány, mely több mint száz éve – generációkon keresztül – szinte semmit sem változott. Békéscsabán ma is sok család készít kolbászt. Az eredeti Csabai kolbász kifejezetten házi termék, ezért nem lehet mindenütt mindig

egyforma. Ízesítését a fűszerezés egyedi jellege miatt sokféle tényező befolyásolja, ez magyarázza sokféleségét. Ahány ház, annyi kolbász.

Az igazi Csabai lehet vékony- és vastagkolbász. Utóbbit a más vidéken élők szaláminak nevezik, de a Csabai kolbász nem az, hiszen a hús sokkal nagyobbra van aprítva, mint a szalámikban. Az eredeti Csabai (vékony- és vastagkolbász) hungarikum, továbbá az Európai Tanács földrajzi oltalma alatt áll, Békéscsaba 40 kilométeres körzetében nevelt sertés húsból és szalonnájából készülhet, a város közigazgatási határain belül. A kolbász legújabb története 2010-ben kezdődött, amikor megnyílt a lehetőség a gyáripár mellett a kistermelésre is. Ez felélesztette a kolbászkészítő hagyományokat, és egymás után jelentek meg termékeikkel a kolbászkészítő mesterek.

(forrás: bekescsaba.hu)

Csabai kolbászfesztivál

(kép: csabaikolbászfesztivál.hu)

A 26. Csabai Kolbászfesztivált idén október 19-22. között rendezik meg a CsabaParkban és környékén. A rendezvény felvezető attrakciója a nemzetközi szárazkolbászverseny lesz október 5-én, 11 órakor a Csabai Rendezvényparkban.

A versenykiírás szerint a szokásoknak megfelelően mű- és természetes bélben töltött szárazkolbászokkal lehetett nevezni. Húsüzemek, magánszemélyek, kolbászárúsításra vagy saját fogyasztásra terméket készítőket egyaránt jelentkezhetnek.

A nyerteseknek a díjakat a 26. Csabai Kolbászfesztivál ünnepélyes megnyitójának keretében adják át október 19-én, a Mokry Sámuel sátor színpadán. Tavaly több mint 100 kolbászt pontozott a

zsúri a Csabai Rendezvénypajtában. A múlt évben a békéscsabai Such Zoltán András terméke bizonyult a legjobbnak, így jelenleg ő a kolbászkirály.

További információ a programokról a rendezvény honlapján található:

<https://www.csabaikolbaszfesztival.hu/>

Renoir – kiállítás a Szépművészeti Múzeumban

“Véleményem szerint egy képnek vonzónak, vidámnak és szépnek kell lennie, igen, szépnek!
Elég ocsmány dolog van az életben, nem kell újakat gyártanunk.”

(Pierre-Auguste Renoir)

A festő és modelljei címmel nyílt kiállítás szeptember 22-én a Szépművészeti Múzeumban. A budapesti múzeum a párizsi Musée d'Orsay-val és a Musée de l'Orangerie-vel együttműködésben mutatja be a francia művész világhíres alkotásait.

Az ünnepélyes megnyitón a Szépművészeti Múzeum igazgatója, Baán László és a Musée de l'Orangerie igazgatója, Claire Bernardi is beszédet mondott. *“A legszebb Renoir-kiállítás, amit valaha láttam.”* – jelentette ki a tárlat francia kurátora, Cécile Girardeau. A hat évtizedet felölelő életművet a kiállításon kronológiai sorrendben és egyben tematikus elrendezésben tekintheti meg a látogató. A festőművész hetven alkotását csodálhatja meg a közönség, ugyanis a negyven festmény mellett rajzokat, grafikákat és szobrokat is kiállítottak.

A nagyszabású kiállítás nem jöhetett volna létre a korábban említett két francia múzeum közreműködése, és közel húsz európai közgyűjtemény támogatása nélkül. A budapesti kiállítás - melyre körülbelül 150 ezer látogatót várnak nemcsak Magyarországról, de egész Európából - 2024. január 7-ig tart nyitva. Amennyiben Budapesten járnak, mindenképp térjenek be a Szépművészeti Múzeumba!

Jegyvásárlás a Szépművészeti Múzeum honlapján keresztül lehetséges:

www.szepmuveszeti.hu

A kiállításról:

<https://www.szepmuveszeti.hu/kiallitasok/renoir-a-festo-es-modelljei/>

Zsolnay kiállítás Budapesten

(Kép: www.resoart.hu)

Ha Zsolnay, akkor irány Pécs?

Ezúttal nem Pécs, a világhírű porcelángyár központja invitálja a Zsolnay szerelmeseit egy felejthetetlen kiállításra, hanem a Városliget melletti ResoArt Villa ad otthont a milliárdos eszmei értékkel bíró kollekciónak.

Egy gyönyörű, a Dózsa György út és a Városligeti fasor sarkán található szecessziós villában nyílt meg a főváros legnagyobb Zsolnay-kiállítása. A látogatók Szabó István üzletember és műgyűjtő ezer darabos kollekciónak mintegy ötszáz alkotását tekinthetik meg. A magángyűjtemény a Zsolnay-kerámiák sikertörténetét mutatja be az 1870-es évektől az 1920-as évek végéig.

A villában a páratlan szépségű porcelángyűjteményen túl a "Balaton festőjeként" ismert Egry József képeinek közel száz darabos gyűjteménye is látható, de számos nagybányai festő műve is megtekinthető a látogatás során.

A csodálatos 120 éves szecessziós villa, mely helyt ad a kiállításnak, már önmagában egy különleges látvány: a házat a második világháborúban bombatalálat érte, alig maradt meg valami az eredeti állapotából. A sérült épületet 1998-99-ben kezdte el felújítani a Resonator Kft., az igényes felújítást különböző díjakkal jutalmazták az évek során. A látogatók nem csupán a porcelánokat tekinthetik meg, de felfedezhetik a szecessziós villa páratlan szépségű termeit, ólombetétes üveglakait, díszes lépcsőházát. Az épület egy valódi kincsesládika, felejthetetlen élményt nyújt az odalátogatóknak.

(kép: www.resoart.hu)

A villa előzetes bejelentkezés után, vezetéssel látogatható, illetve a Millenium Házától induló szecessziós séta során tekinthető meg.

A ResoArt Villa kiállításaira és a vezetett épületsétákra a Liget Budapest jegyrendszerben lehet időpontot foglalni: [ResoArt Villa](http://www.resoart.hu)